

A karácsonyi fenyő ellobbant, katonáim sebesülten heverték, felhúzható vonatom pedig beadta a kulcsot, mert a rugó elszakadt, s a kulcs feleslegessé vált abban a pillanatban. A karácsony tehát elmúlt, de ezen a tájon még egyéb ünnepek is esedékesek, nagyon bölcsen elrendezve, hogy a kimagasló ünnepi csúcsonk után ne essen az ember – azaz a gyerek – a hét-köznapok portengerébe. Ez persze csak olyan hasonlat, mert abban az időben por legfeljebb csak a padlásokon van, kint azonban hó, esetleg sár tapasztalható. Abban az esztendőben – sajnos – sár volt előírva, és bár hajnalra meghártyásodott a pocsetták teteje, délre kelve csöpögtek az ereszek, s a nap szégyentelen hejehujával lángolt az égen, hogy gyermeki szívünk belefacsarodott.

Mármint az enyém.

De nem Görbic Pistáé, akinek a szíve kőből volt, és a szó valódi értelmében köpött, azaz helyesebben pökött az ilyen dolgokra. (Csodálatosan tudott pökölni.)

– Hó nincs – mondta –, de gyűnnek az Aprószentek. Az az igazi mulatság. Jár-kél az ember, etetik, itatják, aztán még pár krajcárt is keres... Tudod a verset?

– Tudok verseket – mondtam bizonytalanul –, többfélét.

– Az aprószentekit?

Egyszerre kiderült hiányos műveltségem.

– Na látod! – mondta mesterem a jászol szélén ülve, mert hogy össze ne tévesszük a dolgokat, ezek a megbeszélések többnyire az istállóban folytak le, az öreg Vica tehén tőszomszédságában, aki emberek által soha el nem érhető nyugalommal hallgatta a legmeghökkentőbb dolgokat.

– De tudom az Anyám tyúkját.

– Elmehetsz a anyád tyúkjával, ahun a part szakad. Ide hallgass!

Hála Isten megértük az Aprószentek napját,

Adja Isten többeket is érthessünk...

De nem ilyen búval, bánattal,

Hanem:

Örvendetes napokkal!

Adjon az Isten bort, bűzát, békességet...

(amikor kívánsz valamit, mindig odavágsz a korbácssal) a kendtők disznájának akkora sunkát, mint a kocsikerék, akkora szalonnát, mint a mestergerenda, a kendtők Lányának... – és barátom folytatta a jókívánságokat, melyeket hosszadalmas lenne leírni, sőt lehetetlen. Mindenesetre "eredetiek" voltak, sőt indiszkréték. Akkor még nem ismertem ezt a szót, és

csak megjegyeztem, hogy ha mi ezeket elmondjuk, azt hiszem, kiveszik kezünkől a korbácsot.

Pista csak legyintett a jászol magasságából:

– Ilyenkor szabad...

Nem voltam bizonyos a dologban, de barátom addig erősködött, míg leírtam a köszöntőt a kevésbé feltűnő jókívánságokkal, és este – hosszas tépelődés után – megmutattam nagyanyámnak, aki bizalmasom volt.

– Megyünk korbácsolni... ez lesz a vers.

Nagyanyám feltette az ókulát, aztán levette az ókulát, megtörölgette, mint aki nem hiszi el, amit lát. Aztán végleg letette, és a mennyezetre nézett, hogy nem szakad-e le. A mennyezet kitarzott, de a vers egyenest a kályhába repült – egyet lobbant, s vége –, aztán kaptam egy olyan erkölcsi oktatást, példabeszédekkel sűrűn megtűzdelve, hogy szinte a pokol lángjai csaptak ki az öreg dívány alól, melyen ültem, s a lángok közt Görbic Pista mint csábító ördög tevékenykedett.

– Ki miben vétkezik, abban bűnhődik – mondta végül, és a "korbácsulást" kerekén letiltotta.

De azért mégis elmentünk. Addig rimázkodtam, amíg a vers át lett gyúrva, és az erőteljes kifejezéseket szelíd és hófehér mondásokkal helyettesítettük.

– Így szép – mondta nagyanyám.

– Lehet, hogy szép, de nem ér semmit – mondta barátom, amikor magunk közt maradtunk, és sűrűn pislogott, ami nála a hátsó gondolatokat takarta.

Egyszerre mentünk. Természetesen hajnalban, amikor a kakasok hiába erőltetik még a virradatot, és a háznép lehetőleg ágyban találtatik. A délelőtti korbácsulás már félig sem olyan érvényes, már ami a jókívánságokat illeti.

Izgalmas, szép hajnal volt, meg kell hagyni. Csizmánk kopogott, a tócsák jege frissen ropogott, és a kiskert-ajtók lelkes nyikorgással engedtek be bennünket.

Pista azonban nem izgult. Megverte a konyhaajtót, csak úgy döngött.

– Szabad-e aprószenteket köszönteni? – tette fel a kérdést, de olyan hangon, ami barátomra vetett bizalmamat "örökre" megalapozta. Délig bizonyosan...

Bent mocorgás, kapkodás – pilátusa ne legyen ennek a bűdös gyújtónak –, végül hunyorogni kezdett az ablak, és megnyílt az ajtó, melynek homályos keretében a gazda állt szellemfehérben, ámbár papucsban.

– Na, gyertök.

Odabent illedelmesen elmondtuk a verset – a javí-

tottat –, és szégyenlősen rávertünk a dunyhákra, nyomatékul a jókívánságokra.

– Az öregre is üssetők – mondta az asszony –, a vékonyára, hogy kelése ne lögyön.

Szelíden meglegyintettük a gazdát is, aki kis poharakat töltött, megállapítva, hogy szépen és “tisztösségesen” beszéltünk, hát most igyunk. Ittunk. Aztán sielve elköszöntünk, mert nekem egyszerűen fennakadt a szemem a pálinkától, míg barátom elhalóan azt mondta:

– E jó vót...

Amikor magamhoz tértem odakint, azt mondtam barátomnak, hogy én pálinkát nem iszom többet.

– Szamár vagy. Ettől leszünk igazán bátorok... És Pistának megint igaza lett. Bátorok lettünk. De még milyen bátorok...

A következő házban az illedelmes szöveg már bizonyos változtatásokat szenvedett, de az ital – itt kálácsot és bort kaptunk – megnyugtató bennünket, amire egyébként csak nekem volt szükségem. A tizedik házban pedig gátlástalanul vallottuk az eredeti szöveget bővített és javított kiadásban.

– Affene a taknyosait – mondta a gazda –, ezek aztán kimondták...

Büszkén kerestük meg a kilincset – mert akkor már ügyesen elsiklott a kilincs a kezünk elől –, és most már világosan éreztem, hogy az élet rendkívül kellemes intézmény, és barátom valódi nagy férfiú.

– Na látod – mondta Pista a tizenötödik hely után –, ugye nekem volt igazam, és öreganyád vén szamár.

Mintha pofon vágta volna.

– Mit tátogsz? Vén szamár!

A düh úgy öntött el, mint a láva. Az előbbi tisztelt helyébe gyilkos harag nyargalt, és a valódi nagy férfiút úgy elvertem mindenféle vers nélkül, csak úgy porzott.

Először én őt, azután az apám engem – szintén vers nélkül –, mert mire hazaértem, már régen otthon volt jó hírünk. Akkor tudtam csak meg, hogy barátom mért üvöltött – pokoli dolog ez a korbács –, és azóta tudom; hogy nemhiába van mondva, hogy “Ki miben vétkezik, abban bűnhődik” – ámbár, ez sokszor csak akkor jutott eszembe, ha már suhogott a korbács.

Bizony, esendő féreg az ember...

*

Tartalmazza a Rózsakunyhó kötet és talán mások is.